

Др Славица О. Гароња Радованац

НЕПОЗНАТА ПРЕПИСКА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ (ИЗ ЗАОСТАВШТИНЕ ОЛИВЕРЕ ЈУРКОВИЋ)

У раду се разматра непозната рукописна заоставштина Милице Јанковић из 1939. године, коју је сачувала у својој архиви Оливера Јурковић (удато Младеновић). Архива се састоји из 17 дописних карата, 18 фотографија, рукописа једне приче за децу М. Јанковић, чланака из штампе поводом смрти Милице Јанковић и организације Вечери у част Милице Јанковић, као и оригиналног писма Исидоре Секулић. Пријатељство Милице Јанковић и Оливере Јурковић трајало је три године (1937–1939), све до смрти књижевнице, док фотографије представљају праву драгоценост, будући да су од ове књижевнице сачуване свега 3 фотографије.

Кључне речи: Милица Јанковић, Оливера Јурковић (Младеновић), архива, преписка, фотографије, писмо Исидоре Секулић.

1. Ненаписана историја женске књижевности на српском језику сваким даном се све више обогаћује.¹ У години (2019) када се симболично навршава 80 година од смрти књижевнице Милице Јанковић (1881–1939), дошли смо, срећним сплетом околности, до потпуно непознате архиве везане за личност Милице Јанковић, чији ексклузивитет појачава и мали албум од 17 никада објављених фотографија, што је – с обзиром на врло ретке фотографије ове књижевнице, као и преписку, од које, сем спорадичних целина², није сачувано готово ништа – представљају прави мајдан, који вишеструко обогаћује до сада истражен живот (и дело) Милице Јанковић. У питању је преписка из последње три године живота књижевнице, кроз пријатељство са младом „филозофкињом“ Оливером Јурковић (удатом Младеновић), једном од потоњих наших најзначајнијих етнолога и етнокореолога.

¹ Овај рад је настао у оквиру пројекта *Књиженство – историја и теорија женске књижевности на српском језику до 1915*, бр. 17926, које финансира Министарство за науку и технологију.

² До сада су истражени и објављени делови преписке Милице Јанковић из следећих извора: Томић 2014; 2015; Ђорђевић 2017.

Готово читавих осам деценија све је остало брижљиво склоњено и сачувано у породичној кући професора Живомира и Оливере Младеновић у Рељковићевој улици бр. 13 на Кошутњаку, а захваљујући ћерки Живомира и Оливере Младеновић, др Јелени Раковић – којој се овом приликом најтоплије захваљујем – целокупну архиву сам добила на увид са дозволом да се она објави.

Ову архиву сачињавају пет целина:

1. Преписка (две дописнице Оливере Јурковић, 2 исписане визит-карте (једна Милице Јанковић, једна Оливере Јурковић), и 13 дописница Милице Јанковић (од тога две писане туђом руком због болести), дакле укупно 15 дописних карата и 2 визит-карте (17 архивских јединица).

2. Уз то, архиву сачињава и мали албум фотографија Милице Јанковић са прецизним датирањем – у лето (у јулу и августу) 1937. у Београду, као и у јесен (септембар) 1938. у Нишкој бањи. Ово су ексклузивне фотографије, како по броју, тако и по визуелном приказу, јер је познато да је Милица Јанковић избегавала да се слика. Такође у овом албуму је сачувана и једна фотографија Милице Јанковић са „дружбеницама“ (данас бисмо најтачније рекли: геронто-сестрама) из Игала, августа 1936. На полеђини ове фотографије стоји и посвета исписана Миличином руком: „Драгој госпођи Косари, / Милица Јанковић / Игало 27 VIII 1936. / Поздрављају и Г-ђа Бајцар – моја „кћи“ и Даринка“. Ова посвета на фотографији која очигледно није припадала Оливери, али је приложена у овај заједнички албум, значајна је, јер делимично идентификује имена присутних личности и на осталим сликама. Наиме, сем датирања, у албуму Оливере Јурковић, нема легенди, нити имена осталих личности сликаних око Милице. Најзад, у посебној коверти се налази и фотографија колектива Више женске школе у Београду, у којој је радила и Милица Јанковић, у школској 1912-1913, а на полеђини (Миличином руком) исписани су сви чланови колектива, што је чини изузетно драгоцен документом. Дакле, укупно са овом, 18 фотографија³. Све фотографије

³ У албуму су слике залепљене следећим редом: две фотографије (формат 8 цм x 5,5 цм) од 22. јула 1937 (на једној је Милица Јанковић сама, у кревету; на другој М. Јанковић, гђа Марија Илић Агапова, Оливера Јурковић и гђа Бајцар (која служи М. Јанковић и повремено пише дописнице уместо ње). Следећих 8 фотографија су готово истоветне, са незнатно измењеним позама истих актера. Све су сликане 30. августа 1937. на тераси куће где Мирковић у Кошутњаку, ул. Матије Гупца 10 (где је М. Јанковић тог лета боравила). На првој је М. Јанковић у колицима, испред куће, а поред ње су гђа Бајцар, а друга „једна рођака“, док су три фотографије само њени портрети у колицима, од тога још 2 повећане (формат 8,5 x 13,5 цм), за који Оливера Јурковић наводи да јој је „посебно драг“ јер је сликан тајно и приказује најтачније („болан“) израз лица М. Јанковић. На фотографији где је највише света, поводом Миличиног одласка из Кошутњака, 30. августа 1937. сликале су се: гђа Бајцар, Десанка Глишић (сестра Милована Глишића), гђа Лацковић са децом, као и Оливера Јурковић, док је све „сликала Ивка“. Ту су и две фотографије из Нишке бање (септембар 1938), где је Милица Јанковић у колицима, у кругу две, односно три женске особе, од којих је једна Оливера Јурковић. Најзад, ту је и фотографија из Игала (август 1936) накнадно придодата

су залепљене у мали црни албум димензија 21 цм х 13 цм, свака слика на посебном листу и то хронолошки (сем слике из Игала, на крају). Цео албум Оливера Јурковић је, може бити, формирала након Миличине смрти, а у знак пијетета према овој књижевници, њеном мученичком животном путу, јер је на предлисту албума руком (ћирилицом) написано: „Успомена на драму МУЧЕЊЕ“.

3. Трећи део архиве сачуњава такође ексклузиван материјал: то је Дневник Оливере Јурковић (накнадно пронађен), готово у целини посвећен управо сусретима са Милицом Јанковић. Овде се прекуцани делови дневника први пут објављују.

4. Четврти део истраживања сачињава такође низ значајних докумената: оригинално писмо Исидоре Секулић (писано ћириличном писаћом машином, с Исидориним потписом црним мастилом и исправкама), датирано 4. децембра 1939, а упућено Одбору за приредбу „Вечери Милице Јанковић“. Најзад, уз чланке из штампе, који оглашавају смрт Милице Јанковић (Политика, петак 26. јул 1939), као и једне приче Милице Јанковић из Политике (*Нашао динар* из 1939), сачуван је и факсимил плаката на Коларчевом народном универзитету, у коме се наводе учесници вечери у част М. Јанковић, које је организовало Удружење универзитетски образованих жена секција Београд, а где је своје учешће несумњиво имала и Оливера Јурковић.

5. Свакако да откриће представља и рукопис Милице Јанковић – прича за децу – посвећена Оливерином мачку Микију (који се спомиње и у преписци), поклоњена јој и никада објављена. На исеченој хартији формата 10 цм х 17 цм (која почиње од стр. 2, дакле без наслова приче) калиграфском ћирилицом и црним мастилом исписана је прича Милице Јанковић, заправо као „проза у стиху“, на 8 страница (7. страница недостаје), са несумњивим књижевним даром за стих и риму, и великом животном ведрином. Ако се погледа на полеђини оловком педантно датирано, да је ову причу Оливера Јурковић добила на поклон од књижевнице 26. априла 1939, дакле у последњим месецима њеног живота, то само повећавају вредност ове до сада непознате приче Милице Јанковић.

Очигледно, са великим пијететом Оливера Јурковић је чувала и сачувала успомену на Милицу Јанковић, брижљиво групишући и датирајући (нама сада тако важне податке) из живота књижевнице, сложивши све у

албуму, са педантно исписаном посветом (руком Милице Јанковић) на полеђини: „Драгој госпођици Косари / Милица Јанковић. / Игало 27-VII 1936. / Поздрављају и Гђа Бајцар – моја „кћи“ и Даринка (што су вероватно и присутне особе на фотографији). Албум се завршава са две фотографије куће породице Мирковић у Кошутњаку (Матије Гупца бр. 10), са стакленом терасом где је Милица Јанковић провела лето 1937. године. Ван албума, у коверти, пронашли смо и фотографију наставника Више женске школе у Београду (на полеђини су руком Милице Јанковић исписана именима свих наставника, међу њима: Станке Глишић, сестре Милована Глишића, Паулине Лебл-Албала, и других значајних личности. И Милица Јанковић овде стоји четврта с десна у другом реду, што је такође веома ретка и драгоценца фотографија из њеног радног периода – пре болести и превременог пензионисања.

мали црни албум, који је стајао у фиоци породичне куће скоро осам деценија. Све у свему, реч је о правом малом културном драгуљу, везаном за живот ове готово потпуно заборављене књижевнице након Другог светског рата, да би се са почетком 21. века интерес за живот и стваралаштво Милице Јанковић поново пробудио. Чини се да ова књижевница (с правом) полако заузима поново своје (високо) место које је имала на мапи домаће међуратне књижевности, а кроз ишчитавање и поновно вредновање њеног дела, она постаје све актуелнија и данас – где управо открића непознатих докумената овог типа представљају важан прилог истраживању њеног живота и рада, као прилог општој култури памћења, чему се драгоцено сада придружује и архива Оливере Јурковић, до данас сачувана у поседу породице Младеновић.

2. Биографија Оливере Јурковић (Младеновић). Али, пре свега, да поставимо ко је била Оливера Јурковић и да сачинимо контекст настанка ове краткотрајне, мада драгоцене преписке са Милицом Јанковић.

Оливера Јурковић, удата Младеновић, једна од наших најзначајних етнокореолога и етнолога, рођена је 13. августа 1914. године у Скопљу, од родитеља Станислава и мајке Ане. Као ћерка железничког начелника, рано детињство је провела у разним градовима Југославије, да би се са почетком школовања трајно настанила у Београду, у Кошутњаку у Железничкој колонији, где је њен отац Станислав саградио кућу у Рељковићевој 13. Оливера је матурирала у Другој женској гимназији у Београду 1933. године, да би потом уписала Филозофски факултет, Групу за југословенске књижевности и српски језик са старим словенским језицима, где је била једна од најбољих студената. Као студент прве године упознала је Љубицу Јанковић (1894–1974), која је уз сестру Даницу (1898–1960) зачетница истраживања народних игара код нас⁴, и која је по сопственом сведочењу Оливере Јурковић „пресудно утицала на њен интерес за народне игре и заокрет у професионалним усмерењима“ (РАКОЧЕВИЋ 2014: 237). Завршила је Филозофски факултет – дипломски испит „Списи о кнезу Лазару у средњем веку“ одбранила је 1. јула 1937. Овај рад награђен је 1937. године Светосавском наградом из фонда Милана Станића (МИЛЕНКОВИЋ-ВУКОВИЋ 2014: 282).

Овог лета Оливера Јурковић преко управнице Библиотеке града Београда, Марије Јурић Агапове упознаје и Милицу Јанковић, познанство које је, очигледно, оставила обострано снажан утисак. Током боравка лета 1937. у Кошутњаку (због лечења и чистог ваздуха), чести су Оливерини одласци њој у посету (са напоменом на Миличиним дописницама, додато оловком: „лично сам узела“), па се може закључити да се у кратком периоду претворило

⁴ Сестре Љубица и Даница Јанковић, чији је ујак био познати етнограф Тихомир Ђорђевић, оснивач катедре за Етнологију при Универзитету и оснивач Етнографског музеја у Београду, објавиле су резултате свог теренског истраживања по Србији у књигама *Народне игре* (I–VIII), па се објављивање прве (1934) „узима као почетак развоја етнокореологије као самосталне научне дисциплине“ (РАКОЧЕВИЋ 2014: 237).

у искрено и дубоко, мада (због смрти књижевнице већ 1939) краткотрајно пријатељство.

У јесен 1937, Оливера Јурковић добија стипендију за усавршавање у Чехословачкој Републици, у оквиру последипломског програма Славистике на Карловом универзитету у Прагу, за школску 1937/1938. годину. Захваљујући овом усавршавању, имала је прилику да се ближе упозна са тад актуелним истраживањима у сфери фолклористике и културне историје, а кроз предавања и рад Матије Мурка и Луборга Нидерлеа, светски познатих фолклориста.

Из овог периода потичу три дописне карте Милице Јанковић упућене Оливери у Праг, а судећи по преписци, Оливера је често и у комуникацији са Јулком Хлапец-Ђорђевић, са којом размењује књиге, писма, а преко ње и две књижевнице (Милица Јанковић и Ј. Хлапец-Ђорђевић) ступају у контакт и преписку, са разменом књига. Након повратка из Чехословачке, током лета 1938, следи најинтензивнија преписка Оливере Јурковић са књижевником Милицом Јанковић (укупно 8 дописница) а то пријатељство поврдио је боравак у Нишкој бањи 1938. где се и Оливера налазила у посети и на опоравку код баке по мајци, одакле потиче друга серија фотографија са Милицом Јанковић из шетњи авенијом бање.

У јесен 1938. Оливера Јурковић се запослила као професор српскохрватског језика и латинског у Другој женској гимназији и ту је радила све до почетка Другог светског рата. Свет потреса и Чехословачко питање, а почетком 1939. је и година када Оливера Јурковић прима за Божић последњу дописницу од Милице Јанковић писану њеном руком. (Последња дописница упућена из Нишке бање, 26. јуна 1939, писана је већ туђом руком, јер Милица Јанковић више није могла ни да пише, из чега се види да је и тада мислила на своју младу пријатељицу. У Нишкој бањи ће Милица Јанковић и умрети 25. јула 1939. године).

И пре дипломирања 1937. године, Оливера Јурковић упознаје младог и перспективног студента и докторанда код професора Павла Поповића, Живомира Младеновића. Пошто је он био на усавршавању у Паризу, а она у Чехословачкој, следи нежна и романтична преписка, која се реализовала у дубљу везу 1940. године, када је троструки добитник Светосавске награде за студентске радове, Живомир Младеновић, и докторирао на првој тези о Јовану Скерлићу 1940. године (коју је претходно објавио), пред комисијом на челу са Александром Белићем (Павле Поповић је у међувремену преминуо 1939). Иако се сенка рата већ надвила над Краљевином Југославијом, а докторанд био у униформи интендантског потпоручника, чим је одбранио докторат, двоје младих су одлучили да озаконе своју везу, тако да су се Живомир и Оливера (која је узела презиме Младеновић) венчали у Топчидерској цркви 23. фебруара 1941, уочи самог почетка светског рата и на простору Краљевине Југославије.

Априлски слом затекао је Живомира Младеновића у Сарајеву (Младеновић 2015: 641–642), али је успео да пресвуче униформу и да се срећно

врати у Београд и кућу у Кошутњаку. Године 1943. родила им се ћерка Јелена, а 1946. и син Душан. Оливера и Живомир су током окупације радили као професори у гимназијама: она је наставила у Другој женској, а он у Седмој мушкој све до 1944. године, када се Живомир Младеновић ставио на располагање (као демобилисани официр) партизанским јединицама у итендантури (снабдевање града огревом) и тако сачувао тастову кућу од конфискације (његов теча, Влада Дидић из суседства, том приликом је стрељан, а сва имовина конфискована).

Позив професора Оливера Младеновић је напустила 1947. године и прешла у Одељење за културу ИНО Београда, а потом и за референта за народне игре при Министарству просвете. Са те позиције активно је учествовала у оснивању и организацији Националног ансамбла „Коло“ у току 1949. године (Ракочевић 2014: 238). Непосредно по доласку у Министарство, ангажована је на писању Анкете о стању народних игара на територији НР Србије кроз 13 детаљних питања“ (1948), на шта је непосредан утицај на њу извршила Љубица Јанковић. Из Министарства је Оливера Младеновић 1950. године прешла да ради као секретар и стручни сарадник Националног ансамбла „Коло“ у којем ће остати до 1954. године (Ракочевић 2014: 239). Сматрајући да за посао који обавља мора имати и формалну квалификацију, Оливера Младеновић је дипломирала и на Групи за етнологију Филозофског факултета у Београду 1958. године, од када почиње и њена професионална научна каријера на пољу етнологије. Од тада из ове области почиње да излаже бројне реферате на конгресима фолклориста широм Југославије. Прелази у Етнографски институт 1962. године, у коме ће остварити пун обим своје научне делатности и остати у њему све до пензионисања.

Из тог рада ће проистећи и њено животно дело – докторска дисертација под називом *Коло у Јужних Словена*, коју је одбранила 28. децембра 1965. на Филозофском факултету у Београду. „Ова капитална дисертација је објављена неколико година касније као засебна публикација (1973), а овом незаобилазном студијом у етнокореологији, Оливера Младеновић је у великој мери допринела развоју ове дисциплине у Србији, сврставајући се у ред најзначајнијих етнокореолога Србије“ (Ракочевић 2014: 236). Поред архивског и кабинетског рада, Оливера Младеновић је такође проучавала плесове „на терену“, где је „примењивала методу опсервације, интервјуе и детаљне етнографске белешке појединих географских области, дајући исцрпне извештаје о дотадашњим етнолошким и етнокореолошким истраживањима“ (Ракочевић 2014: 242).

Пензионисала се 1979. проводећи миран живот у кругу породице и унучади у породичној кући на Кошутњаку, а преминула је 12. јула 1988. године. На стогодишњицу рођења Оливере Јурковић Младеновић, 2014. године, њен матични Етнографски институт је објавио исцрпну студију из пера Селене Ракочевић о животу и раду Оливере Младеновић под насловом: *Етнокореолошка делаћност Оливере Младеновић* као и библиографију свих радова.

3. Дневник Оливере Јурковић о Милице Јанковић. Пред сам завршетак овога рада, кћерка др Оливере Јурковић (удате Младеновић), Јелена Раковић, пронашла је и дневник своје мајке, вођен управо у периоду познанства са књижевницом Милицом Јанковић, но започет раније и са знатно већим амбицијама.

Интересантно је напоменути да је вођење овог дневника млада Оливера Јурковић започела на крају свеске студентских белешки, и то из предавања на курсу „Ћирило и Методије“ професора С. Кробакина, са прецизним датумом: 6. нов./ембар/ 1934. Свеска је без нумерисаних страница (формата 20x16,5 цм) исписана педантним рукописом, црним мастилом и оловком – и готово је у целини исписана подацима са наведених предавања из средњовековне књижевности.

Тек последњих 20 листова (40 страница) испуњено је с обе стране дневничким белешкама, које започињу 10. јануара 1937. године, а завршавају 23. септембра исте (1937) године, па се у том смислу може говорити о краткотрајној намери (дневничког писања), која се код младе Оливере није даље развијала. Међутим, овај период је значајан, јер он покрива управо период Оливериног пријатељства са Милицом Јанковић, тако да уз сву грађу (дописне карте, фотографије), овим записима ми добијамо заправо прворазредни извор и допуне за још нека нејасна места у преписци, у до сада најбогатијој сачуваној заоставштини о овој књижевници. Томе у прилог, уосталом, сведочи и последњи запис оловком, након очигледног, накнадног ауторског читања 1. августа 1939, где Оливера Јурковић ово пријатељство заокружује накнадним дописивањем о смрти књижевнице М. Јанковић. Дневник након тог записа више није водила, барем судећи о последњих 19 листова исте свеске, који су остали празни.

Под првим датумом (10.1.1937) Оливера Јурковић наводи одлуку да почне да пише неку врсту, не само личног дневника, већ и друштвене стварности (заправо, књижевне хронике) међуратног Београда:

„Сто пута сам се досада одлучила да прибележим понешто о својим сусретима са људима који данас нешто значе, наравно, у књижевности. Ја сам имала прилике данаправим доста познанаства од вредности: Б. Поповић, П. Поповић, Т. Ћорђевић, М. М.....(нечитко), Љ. Јанковић, Ћоровић, итд. Најзад, Дес./анка/ Максимовић. Отсада ћу гледати да редовно бележим.“

За разлику од педантно записаних предавања, дневничке белешке су понегде тешко читљиве. Ипак, под различитим датумима у јануару месецу, О. Јурковић бележи своје прво познанство и утиске о Десанки Максимовић (10.1.1937), портретише по причама Ватрослава Јагића, доноси анегдоту о Павлу Поповићу (11.1.1937), описује посету „гђи и г. Андри Станићу“ поводом добијања Светосавске награде (11.2.), а описује и један састанак Друштва за српски језик чији је била члан. Под датумом 16.2 спомиње посету Милице (Ћоровић), с којом је била нераздвојна другарица:

„Данас сам била код Милице. Провеле смо врло пријатно поподне. Мало сам била код гђе Ћоровић⁵ која лежи, пошто се још није опоравила од операције жучи. Слаба је доста. Она би желела да са Милицом одем некуда на страну заједно.“

Под датумом 14. априла 1937, Оливера Јурковић почиње (оловком): „Затурих негде ову свеску“ па наставља у форми сећања на важније, претходне догађаје, од којих спомиње 17. март и књижевно вече у оквиру „изложбе књига југословенске књижевности“, где наводи: „Прва је говорила о лирици г-ђица Љубица Лацковић (?); Јов./анка/ Хрваћанин, висока, витка, тужним певајућим гласом читала је своје песме, од којих ми је остало у памети само: трррн....цррн...Затим је Љ.Ј. (Љубица Јанковић?), читала предавње г-це Д. (Данице?) – која је била присутна! – о жени у народним играма, а на крају је Д./есанка/ Максимовић читала своје топле песме, али о мотивима из природе, из сећања (*Мој оџац*), без љубавних, јер се, о, Боже мој, већ удала. Са њом сам доста разговарала у неколико махова, као и са г-ђом Јаше Продановић поводом Мирјане (Ћоровић?). Г. Јаша Продановић одржао је говоранцију о пресудном утицају жене у домаћем животу, итд. Предавачи су се на крају сликали, а ја и Зора /Мирковић/⁶ искидале од смеха.“

Она спомиње и предавање у Колу Српских сестара и јетко додаје: „Публике осим ученица и 5-6 баба нико, а из Управе није ни било“, а спомиње и секцију из руског и предавање о Пушкину.

Под датумом 15. април (једва читљивим, зеленом бојицом), записује анегдоту извесне Мире, која је писала предговор збирци песама Д. М. (Даници Марковић?) и која јој је рекла: „Видите Миро, тешко је написати добар предговор рђавој књизи!“

Под датумом 19. 4. уноси (оловком): „Данас ми Зора исприча како је пре неколико дана био код њих Дучић. Висок, доста крупан, дебљушкаст (никад није био леп!), са отромбољеним носом, 67. год./ина. Мама је Зори рекла да и она буде ту, јер Дучић ће им сигурно правити комплименте. Кад му је пришла, скромно (!), рекао је да “има дивне очи!“, а мало после, пошто је питао за име: „Имате диван глас.“ Разгледајући по кући уређење /говорио је/ „Лепо, лепо!“, а погледавши библиотеку /рекао/: „Влада⁷ је наш највећи историчар, а ја највећи песник.“ Био је и на Ракићевој вечери...(нечитко).

Под датумом 23. априла млада Оливера препричава анегдоту извесног Русића о Богдану Поповићу у Ници, док под датумом 24. априла говорећи о штампању књига, спомиње Војислава М. Јовановића (Марамбоа): „Нема

⁵ Јелена Скерлић-Ћоровић (1887–1960), сестра Јована Скерлића, удата за Владимира Ћоровића. Имали су две кћерке: старију Мирјану (потом удату Љубинковић) и млађу, Милицу.

⁶ Зора Мирковић, другарица из комшилука, из ул. Матије Гупца 10 на Кошутњаку, у чијој кући ће одесити Милица Јанковић тог лета 1937. године.

⁷ Владимир Ћоровић (Мостар, 1885 – Београд, 1941), историчар, професор и ректор Београдског универзитета, академик. Аутор капиталних студија из српске културе и политичке историје.

више *борџиса*, нема више лепих књига!“ У истом контексту спомиње и Божу (Божидара) Кнежевића, као и Х/енрика/ Барића. И под следећим датумом (27.4.) говорећи о штампи и коректури, Оливера Јурковић, као да исцрпљује интересовања за књижевне савременике, што се, као што видимо, сводило на фриволне анегдоте и поједине, личне и површне сусрете.

Изненада, под датумом 8. маја 1937. наилазимо на следеће редове, који умногоме мењају тон и смер ових дневничких записа:

„Јуче по подне сретнем у Кн/ез/. М/ихаиловој/. улици госпођу сестру Милице Јанковић. Пошто сам се јавила, запитах је за М. Ј. Каже да није добро, има камен у бешици, али непрекидно ради, ради. То јој је разонода и утеха. Позвала ме је да дођем у посету.“

Тако је овековечен и почетак једног краткотрајног, али дубоког и обо-страно оданог пријатељства.

Са датумом 29. јуна, започиње дневник Оливере Јурковић, готово у целини посвећен Милице Јанковић:

„Била сам код г-ђице М. Јанковић, на молбу гђе Агапове да јој однесем решење да је добила помоћ од Општине 2000 дин. Затекла сам је онако како сам је пре 5 година (?) оставила.⁸ Прича лако и ведро о себи, сећа се мене (била сам пунија, округла!), хоће да уради за „Дечју душу“ 3-4 комада, да поклони Дечјој библиотеци слику неке сликарке чији ће живот описати. Може да се употреби за насловну страну: „Јапанка са мечетом на узици“. Гђа А./апова/ кад сам јој ово описала рекла је: „Она можда да црта за 10.000 иако ће примити свега 2000.“ Ја сам узела на себе да ту ствар са новцем дотерам до краја. Пошто је данас по подне прешла ка гђи Марковић у Кошутњак.“

Овде се управо откривају детаљне околности, назначене и у преписци: Милица Јанковић је дуже боравила у Кошутњаку, са прецизним навођењем виле у којој је боравила – код породице Мирковић, улица Матије Гупца бр. 10⁹, у непосредној близини породичне куће Оливере Јурковић (Рељковићева 13). Даље, у дневнику, Оливера наставља једним драгоценим портретом Милице Јанковић.

„Она лежи као и пре у постељи. Ништа се није променило за пет година. Чак ни она. Дочекала ме је срдечно. У почетку са мало досаде у гласу која је у току разговора ишчезла. Лице јој је пуно. А очи тако кротко, благо гледају. Говори лако, ведро, помало мазно. Живахно је испричала како се

⁸ Ово сведочи да су се Оливера и Милица знале и од раније (1932), али без продубљивања односа.

⁹ Усмени податак о адреси добијен од Јелене Раковић.

сећа да сам јој некада послала букет цвећа. Била је тад много болесна и цвеће је увек узбуђује, јер се боји да је то само увод у неку молбу. Викала је: „Нећу то цвеће, вратите га, носите!“ Тек кад је прочитала књигу, смирила се и одобрОВОЉИЛА јер је у њој било само срдачна жеља да што пре оздрави.

Сад се са мог прозора виде њенипрозори на тераси. Као да чујем њен глас: „Морам да пређем некуд из овог стана, драга Госпођице. Видик је тако мален. Суседство кафана. Они су добри људи и ја волим њихову децу. Али та галама, тај мирис, те запршке: Отићи некуд далеко нема смисла. Мени лека нема. Али чим ми сестра оде у Н/ишку/ Бању, прећи ћу у Кошутњак. На ваздух.“. Ја сам била врло задовољна што ово чујем и трудила сам се да скратим, мада с, ову изненадну посету да је не бих заморила. Хтела је да ме послужи. Опходила се према мени као познатој личности, чак је у један мах рекла да је одмах по мом доласку помислила откуда јој је моје лице „мило“. У вези са чешким рече да је код Кошутећа била неко време, да јој је он честитао кад је превеласа руског и рекао да треба да преводи и даље али да научи и чешки. – Она има канаринца и канаринку. Он је шеткао по соби сасвим слободно док је она заробљена. „Тако вам је то, Госпођице; то је борба. Мени треба ваздуха да живим и само мислим да отворим прозор, али они морају да буду у затвору; ако њима отворим, ја треба да се угушим.“

На крају, као коментар, Оливера додаје на крају овог записа: „– Ја немам храбрости да одем да је обиђем. Чекам да се та ствар са новцем сврши, па да одем као послом.

Следећи запис од 15. јула 1937. године, садржи препис писма Милице Јанковић упућен Марији Илић Агаповој и гласи:

Јули 1937 Београд XII
Кошутњак, Гупчева 10

Поштована Госпођо¹⁰,

Најлепше Вам и најсрдачније захваљујем за доброту и пажњу којом сте ми у завери са драгом и цењном Г-ђом Вукановић издејствовали ову помоћ од Београдске Општине. Радо бих ту помоћ, по Вашој љубазној и деликатној иницијативи, претворила у хонорар. Засада Вам шаљем само ово децјих причица што имам готово, јер сам лети кад се лечим неспособна да радим, а на јесен ћу, надам се, моћи да Вам пошаљем и какву малу позоришну игру за децу. Молим Вас да за децју библиотеку примите уз причицу Миленина играчка и ову слику Милене Барили (курзив С.Г.), која би можда могла бити и насловни лист каквој децјој књижици за коју бих Вам, ако то будете желели, морала дати још доста материјала од већ штампаних мојих ствари.

¹⁰ Писмо је упућено Марији Илић Агаповој, управници Библиотеке града Београда.

Или само нека виси на зиду. Она је то радила, мислим, кад јој је било 10–12 година.¹¹

Молим Вас лепо кажите моју најлепшу захвалност свима који су били добри да ми притекну у помоћ тако великодушно, јер је нисам тражила, и ако треба посебно да се захвалим, молим Вас кажите ми коме.

Јер ономе од којег је та ствар почела знам и њоме сам се, ево, захвалила. Топло Вас поздравља и поштује

Милица Јанковић

/Прилог: приче Ојасносѝ на мору, Миленина иџрачка, Београдска деца/

Значај овог писма је вишеструк. Не само да су сада разјашњене околности доласка Милице Јанковић у Кошутњак, већ и пресудне улоге управнице Библиотеке града Београда за општинску помоћ болесној књижевници, као и посредовања Оливере Јурковић у овој помоћи, као почетак једног дивног пријатељства. Најзад, овде имамо и драгоцен спомен књижевничиног „уздарја“ Дечјем одељењу Библиотеке града: слања слике Милене Павловић Барили (*Миленина иџрачка*), о чему се само може нагађати – да ли је до данас сачувана, и где би се могла налазити.

Већ следећи опширан дневнички запис носи датум 6. јули, под којим Оливера у дневнику пише:

„Јуче сам била код г-ђе М. Ј. Она је од 6. јула код нас у Колонији¹², код гђе Марковић. За недељу дана нисам никако отишла пошто сам мислила да јој /гости?/ нису потребни. Уосталом, требало је однети новац, па ето прилике. Али новац није никако стизао, те ми је гђа Агапова рекла да дођем у петак. Прексиноћ, изненада, позвала ме је по послужитељу у Београд/?. Јуче сам примила новац, потпис је гђа фалсификовала да би брже ишло. Одмах сам села на трамвај, од Топчидера дошла сам пешице. Око 10,45 била сам код М/илице/. Девојка ме је увела у лепу собу, некадашњу трпезарију гђе М/илице/. На белом кревету лежала је као и пре Г/оспођи/-ца. Врло срдечно ме је примила. Она зна да прича лако, занимљиво и ведро. То пуно, доброћудно лице увек је насмешено. Коса ретка, прогрусала. Прекривена ћебетима, у џемперу, она ми се учинила као да је на Сев./ерном/ полу, а не у К./ошутњаку/ јула месеца. Истина, дан је био мало мутан и ја сам на себи имала костим саблузом. Добила сам комплименат. Поред осталог да би

¹¹ Милена Павловић Барили, била је блиска рођака Милице Јанковић (њихови деда и баба били су рођени брат и сестра), а по овоме се види да су и као одрасле биле у блиским родбинским везама. (У заоставштини М. Јанковић, нашле су се и неке Миленине песме).

¹² Железничка колонија, високих државних службеника, у Кошутњаку између два светска рата.

требало да ме ради портрета неки сликају. Имам леп профил и ако то није лепота „која виче“. Некада сам била руменија, округлија; сад сам се истакла, лик ми је израженији, финији. – Разговарале смо о књижевности, и мојим студијама (библиотека јој чини задовољство), о гђ-ици ЉСЈ (да ли је још лепа, пита. Њу ученице не воле што је хладна, али она је дивна душа, сјајан таленат); показала ми је три приче и писмо за гђу А./гапову/које сам преписала пошто ми га је прочитала и дала отворено. – Са зида сам по њеном налогу скинула слику („Миленина играчка“) коју данас носим Дечјој библиотеци. Од ње сам чула да је неко рекао у време кад је Др Шамус¹³ учествовао врло активно у часопису „Мисао“: „Од свих Срба које познајем најбољи је Др Шмаус.“ Ја сам успела да дозволи да од недеље дођу гђа А./гапова/, редакц/ијски/ сликар и фотограф, иако се много опирала, све док нисам рекла да је то за архив а не за јавност. Дозволила је да дођем, слаће да јој купим у Б./еограду/ кад нешто затреба. –

/Кратка прича, хумореска Милице Јанковић, преписана руком Оливере Јурковић/:

Писмо: Господину Златиславу, певачу, Београд XII, Гупчева 10

Драги Златиславе,

О теби сам чуо пуно лепих ствари и зато сам радостан што си одлучио да provedеш извесно време у нашој средини. То је лепо од тебе. Само морам ти скренути пажњу да су дугачке шетње од К/ошутњака/ за канаринце, особито тако лепих као ти, врло опасне. Што се мене тиче, ја свечано изјављујем да ти се од мене неће догодити никакво зло, јер сам ја културан мачак који уме да цени уметнике.

Твој комшија Мики¹⁴

Наставак дневника (оловком и једва читљиво)

„Послала сам по Катици једно писмо.

То сам послала у четвртак 15. јула мислећи да ћу сама дати Гђ-ици Ј/анковић сиче за причу.

¹³ Алојз Шмаус (Alois Schmaus, 1901–1970), слависта, филолог и књижевни историчар, професор универзитета у Минхену, дугогодишњи лектор за немачки језик на универзитету у Београду. Њенов посебан интерес била је јужнословенска усмена епика из које је објавио више значајних студија. Бавио се и теренским истраживањима на Балкану. Један од оснивача и уредника часописа *Прилози проучавању народне поезије* (Београд 1934–1939).

¹⁴ Мики је Оливерин мачак, коме је М. Јанковић посветила и последњу причу (у рукопису, овде се први пут објављује). Постоји и фотографија мачка Микија.

Јуче сам око 11. била. Опет нисам затекла гђу Бајцар. Примљена сам врло срдечно. Рекла ми је да за њену нову збирку „Људи из скамије“, у издању СКЗ, треба изменити неке приче по сугестији г. Ћоровића. Он је са гђом Д/есанком/. Максимовић референт. Г/оспо/ђица/ се сетила своје приче „Задатак о Вуку“, па пошто зна да је имала „Венац“, то је молила да јој дам да прочита па после да нађем неког ко би хтео да откуца на машини

Одмах сам се сетила Гине и рекла. Она (М. Ј. – прим. прир) рече: „Али како да јој се захвалим кад она неће хонорар?“ Некако сам је уверила да је то моја брига како ћу наћи. Главно је да ће бити све у реду.

Чим сам се вратила кући, послала сам „Венац“. После подне сам са Гином била у Зоо врту и објаснила јој ствари. Она је пристала утолико радије што што је на путу на неко време. Кад сам дошла кући затекла сам „Венац“ и посетницу¹⁵:

.....
Била ми је рекла да ће данас бити готови. Ја сам пре подне била опет али нисам улазила, већ сам девојци рекла да ће гђа Агапова доћи по подне и да ће препис бити готов сутра.*

(*напомена на маргини: „Задатак о Вуку“ није ушао зато што не одговара књизи, по мишљењу уредника¹⁶ (Гђи Б. 30. јули 1937)

Дана, 22. јула 1937. године Оливера Јурковић запис у свом Дневнику у целини посвећује посети Милици Јанковић.

„То поподнеје долазак гђе А/гапове/ са арх. Васиљевим и сликарем Балажем. Ја сам их довела у кућу гђе Мирковић. Госпођица¹⁷ их је пријатно примила и отпочео је један у почетку конвенционалан разговор између Гђе А/гапове/ и Г/оспођице/. Гђа А./гапова/ је лепо разговарала, али је све било нешто тако ледено да је бацало на мене неки непријатан утисак. Ја сам слушала разговор и часом погледала у Б./алажев/ рад. Он је радио доста нервозно, био је збуњен. Направио је неколико скица на којима је Г. увек испадала млађа. На лицу је недостајао израз доброте који јој иначе вазда лебди на лицу. Усне је направио срцасте, док су њене – праве али изванредно fine. После је настало фотографисање, које сигурно није успело јер је време било врло ружно. Два пута је сама, а једанпут гђа А/гапова/, гђа Бајцар и ја. Посета се страшно одужила. Ја сам седела као на иглама, стално у страху да се Г/оспођица/ заморила. Међутим она је била врло добро расположена. Разговарало се о М. Барили, сликању, Минхену, литератури, Г. Агаповој, Русима. После послужења колачима које је спремила гђа Мирко/овић/ пошли смо. Ја сам се последња опростила. Ивка ми је пружила плави капутитић, кишни мантил и кишобран (то су ми моји послали да заштите моју нову белу хаљину).

¹⁵ Прилог бр. 1 у преписци.

¹⁶ В. Ћоровића?

¹⁷ Милица Јанковић

Г/оспођица/ је рекла да није знала да сам „мала кокета“, па тако танка, сигурно нећу да једем. Ја сам рекла за препис.

Сутрадан сам у 10 отишла у Гинину канцеларију. Препис је био готов, и ја сам га у 11,30 донела Г/оспођици/. Њу је пријатно изненадила чистоћа и лепота преписа (чему сам се и сама радовала). Послала је Гини књигу „Путем“¹⁸. Причала је како Јер./емија/ Жив./ановић/¹⁹ мења: „да је“ у „е је“, „башта“ у „градина“ итд. Није јој добро било јер је јела колаче са/нечитко/. Било је речи и о политици, о конкордату.²⁰

Синоћ, кад сам се враћала од Јелке где сам била целог дана, рече ми мама да ме је тражила Г/оспођица/. Одмах сам отишла, али није било потребно ништа, пошто ће гђа Бајцар однети данас коректуру у СКЗ. Много смо говорили о стању у земљи. Она је узвикивала: „Али, молим Вас, ко то наређује да се пуца у народ? Шта ја кад бих и имала гласа, одавде бих викнула: „Доле Конкордат!“ Била је страховито узбуђена.

На изласку, гђа Б/ајцар/ се жали да Г/оспођица/ није добро. За себе рече да се стиди што је Словенкиња, пошто су Словенци поводљиви до глупости.

26. VII '37 (оловком)

Нисам одлазила неколико дана Г/оспођици/.

У понедељак сам набрала мало цвећа и с тим „поводом“ у руци отишла. Остала сам доста дуго што иначе није правило. Разговарале смо много. Прича о свом животу у Паризу, како се пела на Ајфелову кулу, о Милици Миливојевић, сликарки која најдуже живи у Охриду („Она је благо, ето ја понекад заборавим али је увек ту да ми помогне). Олга Кос. (нека ученица које обожавала.... Узвикнула је кад је видела да пије воду: „Она пије воду!“ па она, значи, и једе!“), гђи Хлапец-Ђорђ./евић/ која живи у Прагу и којој би ја понела књиге од М. Ј. Г/оспођице/. Има благ осмех који се мени веома допада. Лице јој широко, очи кротке али уста дивно срезана. У порхетској блузи, вазда покривена зеленкастим покривачем преко рамена. Онако пуна, она изгледа као пчела која се одмара у постељи, а не као тежак болесник. Само се с времена на време прође преко лица нешто силно тужно и усне се уморно склопе. Њена је рука згрчела, белих ноктију, без живота. Горњи део шаке има старачку боју. То је, како бих рекла, најстарији део на њој, јер је лице доста младолико. Запитала ме је да ли верујем да је патријарх Варнава

¹⁸ Збирка приповедака М. Јанковић, Путем, објављена код Геце Кона, 1932.

¹⁹ Власник и уредник часописа *Венац* у коме је Милица Јанковић интензивно сарађивала.

²⁰ Конкордат, потписан између Ватикана (Католичке цркве) и Краљевине Југославије, 1937, који је изазвао жестоке демонстрације у Београду, где се жандармерија брутално обрачунала са демонстрантима у литији, претукавши чак и највише православне црквене великодостојнике. (Под сумњивим околностима, након потписивања Конкордата, преминуо је и патријарх Варнава).

(умро 23.) збиља отрован. Ја одговорим стиховима В. Илића: „Ја више ништа, не верујем, ништа – ил’ боље рећи, ја верујем све!“ Д. Макс/имовић/ веома воли. На зиду лево од кревета виси велики цепни сат. Стао је у 10. Ја сам се провукла између кревета, скинула и додала јој га. Она га је дотерала па га је мени дала да га навијем: „За то немам снаге.“

Гђа Бајцар прича ми јуче да је Г/оспођица/ рђаво. Јела је пуњене паприке па има болове. Тада јој је потребан мир, мир. За њену породицу рече: „Сви су они ненорамално паметни. Милица је велика не само као писац већ и као сликар...“

Затим Оливера Јурковић у свом Дневнику детаљно описује погреб патријарха Варнаве и последњи опроштај са његовим посмртним остацима у Саборној цркви.

(„А напољупол./ицијски/ писари и агенти. На лицима пролазника страх и мржња. Верски рат у XX веку! Неко је дигао руку на православље, али се успротивило Српство.

По вароши круже слике, леци; иде шапутање. А насред Саборне цркве лежи Варнава, сам, некако окраћао, смањен, али заточник једне мисли, жртва режима. Он, владар милиона срца. Неко се роди у срећан час, а В/арнава/ као краљ. А умро је у срећан, за себе, час!)

Наставак Дневника, почиње датумом: 9. авг. 1937.

„Јуче око 6 одох до Г/оспођице/ да кажем збогом пошто данас путујем у Пећ. На њој се види да јој ових дана није било добро. Ипак смо весело разговарале о свему и свачему. Остала сам свега 40–45 минута, а затим сам са гђом Бајцар дуго шетала.

8-ог сам се вратила с пута и из Ниша донела Г/оспођици/ кисело млеко. Уједно сам госпођи Б./ајцар/ послала паприке и парадајз из наше баште. Јуче је била код мене Зора Мирковић.²¹ Много смо се смејале и шалиле. Око 7 отишле смо до М/илице/²². На самом улазу судариле смо се са Дес./анком/ Максимовић која је већ полазила кући преко Дедиња..... Милица /Ђоровић/ је обећала да ће овог дана доћи са Мирјаном и Радетом.²³

Ујутру сам била код М/аге/. М/агазиновић/. Она није била код куће те сам поразговарала са туњавом Рајном.²⁴

²¹ Зора Мирковић, кћерка власнице куће где је одсела М. Јанковић на Кошутњаку (Матије Гупца 10).

²² Милица Ђоровић.

²³ Мирјана Ђоровић-Љубинковић и њен супруг Радивоје Љубинковић.

²⁴ Кћерка Маге Магазиновић и Герхарда Геземана.

Гђа Бајцар прича да је Г/оспођица/ за њу специјално написала причу „Цикламе“. Показаће ми. Она је главна личност у новели „Путовање другом класом“ (Политика).

19. авг. 1937

Јуче сам опет била код Г/оспођице/ са Младеновићем²⁵ сам се договорила да питам Г/оспођицу/ о Скерлићу. Младеновић је спремио питања, ја сам простудирала и њих и чланак СКГ /Српског књижевног гласника/ и Ск/ерлићеву/ критику. „Исповести“²⁶, па сам јуче – после дуже паузе отишла у посету. Ништа се није променило. Све онако како сам оставила. Примили су ме љубазно, као личност скоро домаћу. Овамо, онамо, тек рекох у чему је ствар. Г/оспођица/. је заборавила тај чланак. Ја јој га дадох. Док је читала, изнела сам на терасу да расправљам са Гђом Бајцар. На њен позив вратих се. „Да покушам да одговорим, кад већ морам“ – „Не морате“. Одговорим благо. – „Кад треба“, поправи се она. Затим сам постављала редом питања. Одговори нису били прецизни, ни сасвим једноставни. Вечито широке дигресије, па чак и напомене: „То само за Вас, то *entre nous*, итд. Ја не знам колико сам успела верно да пренесем јасне речи М/ладеновићу/, али се сећам добро да му нисам испричала како је не знам ко – рекао: „У Београду има два Јеврејина и један Чивутин: Јевреји су: Геца Кон и/нечитко/, а Чивутин је – Цвијановић.“ И ово: „Кад је Ск./ерлић/ одбио да штампа једну приповетку (в. Књ/ижевни/ Југ, III), рекао јој је да је може уступити „Делу“. Она није то учинила: „Кад није за СКГ, онда је за пећ.“ Иначе, било је много прича о хонорарима, издавачима, итд. Најбоље је плаћао Ђурђевић²⁷ из Сарајева, па Швајц. Са Цвиј/ановићем/ ваздан неприлика око „Незнаних јунака“, који је много /радио/ на своју руку.

Њу је код Ск./ерлића/ збуњивао и човек и писац. Држао се приликом сусрета „љубазно-озбиљан“, „пријатељски озбиљан“, „заштитнички“.

Чланак у К/њижевном/ Југу прочитала сам Веома добар, леп и информативан.

Ск./ерлићева/ критика силно је обрадовала, само јој је било жао што је гђа К. Скерлић „онако“ прошла.²⁸ Ск/ерлић јој је и усмено саветовао да „изађе из собе“. Она се бранила да је болесна, да људе слабо зна, не зна политику, социологију, животну борбу. – Онај гимназист (в. СКГ од 1924) који је желео да се упозна, био је Др Драг. Јовановић, проф. универ/зитета/.

²⁵ Живомир Младеновић, будући супруг Оливере Јурковић.

²⁶ Прва збирка Милице Јанковић, о којој је писао и Скерлић и на основу ње је уврстио у Историју новије српске књижевности (1914).

²⁷ Исидор Ђурђевић је, између осталог, први након Првог светског рата објавио дела наших књижевника: Јелене Димитријевић (Американка, 1918), Исидоре Секулић (Из прошлости, 1919), као и већи број прича Милице Јанковић.

²⁸ Вероватно се мисли на Кларино напуштање Србије са дететом 1926. године.

23. авг. 1937. (оловка)

Преkjуче били су код нас од 4 до 5,30 гђа Ћоровић²⁹, Мирјана, Раде и Милица³⁰. Затим су Мирјана и Раде отишли код Г. и гђе; Милица и ја на брдо. Наравно и ми смо отишли код Г/оспођице/ мало касније. Ту је била и жена Ратка Стеф./ановића/. Разговарало се доста и мени је остао утисак да се Г. труди по сваку цену да задиви своје госте. – Јуче сам имала и пошту – недеља! – да јој донесем карту од сестре из Н. Бање. – Кроз који дан свршиће се све: враћају се кући.

30. авг. 1937.

Данас одлази Госпођица. Јуче, по дугачком дану са гђом Б/ајцар/ и пошто сам набавила два /фото/ апарата, отишла сам да је сликам. Кад сам наишла, таман је Мирко изашао на терасу, управо на улаз. Смејала се на мој рачун као фотографа, расправљала нешто са Ивом, причала о посети гђе Станковић (следе) по киши у петак. Ја сам непрестано снимала, понекад кришом. Сликала се Ивка, гђа Б/ајцар/, једна рођака, гђа Десанка Глишић, гђа Лацковић, деца. (подвл. С.Г.). На крају рекла сам да би се и фотограф радо сликао те је дошла гђа Петковић да сними.

.....

Малочас је, док је киша ромињала, лаганим ходом прошао поред наше куће болнички аутомобил. Кроз замућена стакла набирале су се сенке. Ја сам крај кола гласно викнула: „Госпођице Јанковић, срећан пут! Не знам да ли су унутра чули. Било ми је тешко као да сам је испраћала на вечни пут. Њена судбина цепа срце. И радујем се и жалим што смо се ближе упознале: овако ме више боли. Она ме је увек љубазно примала; према мени се понашала као према домаћем; а можда ме је сносила као нужно зло Кошутњака. У једном писму Д. Макс/имовић – прича јуче Мира – рекла је да је њену адресу добила од „паметне гђице Јурковић.“ Миле се насмејао и рекао да он то одавно говори, а Д/есанка/ се извињавала. Она и Миле зову ме у посету. Ићи ћу од недеље – Г. Ј/анковић/. видећу кроз који дан кад јој будем однела фотографије. Њој сам на један сат пре њеног поласка послала огроман букет георгина, са посветом.³¹ Сада киша лије. Хвала Богу што је раније отишла. Страшно је.

/оловком/ Под датумом од 17. авг. Добила сам карту од гђице Д./анице/ и Љ/убице/ Јанковић из Скопља (по гђици Дани).

²⁹ Јелена Скерлић-Ћоровић

³⁰ Кћерке и зет Владимира Ћоровића и Јелене Скерлић-Ћоровић.

³¹ Прилог 2 у преписци која следи.

6. септ. 1937. /оловком/

Слике су, скоро све, успеле. Две су ми најмилије, али њих нећу показати Г/оспођици/: сувише су верне. На једној има болну гримасу, као да каже: Гледам те овако (?). Склопљених очију, главе заваљене, са урезом око лепих усана, она претставља лице измучено, болно, преболно. Милица /Ђоровић/ каже: „Страшна слика“, а гђица Љ/убица Јанковић?/: „То је докуменат.“ Нећу јој показати било би јој жао да види да је неко ухватио оно што она никад не жели да покаже: свој прави изглед. Имаћемо ту слику само гђа Мирковић, Милица /Ђоровић/ и ја.

23. септ. 1937. (плаво мастило)

9. сам била код Г/оспођице. Слике јој се допадају. Поручила је још 22. Мени је написала карту баш тог дана. Сама сам је донела кући.³² 15. сазнала сам за Праг. Истог дана однела сам Г/оспођици/ поручене фотографије. Она се много обрадовала моме успеху. – Затим су дошли дани журбе. Посетила сам јуче Г/оспођицу/: носим књигу за Геземана; Д. Максимовић: дала ми једну адресу, врло љубазна. /дописано: куцала је причу за децу данашња Политика/. Д. Максимовић срдечно примила ме као старог знаца; ПП. „поздравите чешке научнике“ итд.

Ово је писмо упутила /Милица Јанковић/ гђи Агап/овој/ по комад „Прождрљива Нада“ коју сам однела 15.о.м.

/препис писма М. Јанковић, упућене Марији Илић Агаповој/
/
Београд, 10. IV 1937.
Старине Новака 17

Поштована и драга Госпођо,

Шаљем Вам малу позоришну игру коју Вам дугујем. Вероваћете ми зацело да искрено желим да Вам се свиди и да може да се игра. Ако и поред најбоље воље није добра, онда ја немам смисла за позориште иако га много волим.

Најлепша хвала за све добротe и пажње, као и за фотографије из лепог Кошутњака. И Гђица Јурковић је показала поред многих других лепих особина и своје одличне аматерске способности. Тако би требало наша Гђа Вукановић³³ да слика. Не знам да ли се вратила.

³² Прилог 3 у преписци која следи.

³³ Бета Вукановић (Мостар, 1885 – Београд, 1941), историчар, професор и ректор Београдског универзитета, академик. Аутор капиталних студија из српске културе и политичке историје.

Чујем да имате много посла око сајма. Сјајна је ствар моћи радити пуном снагом. Желим Вам потпун успех и задовољство.

Топло Вас поздравља и искрено поштује,

Ваша Милица Јанковић

Са овим се Дневник Оливере Јурковић завршава. Следио је њен пут (стипендија) у Праг (и тек отпочела права преписка за Милицом Јанковић – која се доноси у прилогу и представља наставак ове приче.

Завршетак овог Дневника, у виду коментара (оловком), Оливера Јурковић заокружује скоро годину дана касније, следећом реченицом:

1. авг. 1939.

„Читала сам редом све. Још једном ми је испред очију прошао читав филм наших срдачних, ничим непомућених, односа. Јер све је то данас прошлост. Г-ца М. Ј. умрла је 27. јула 1939. у Н. Бањи.“

4.

САДРЖАЈ ПРЕПИСКЕ МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ СА ОЛИВЕРОМ ЈУРКОВИЋ

1937.

1. КАРТА димензије дописне карте (х), без адресе (вероватно достављена у коверти), плаво мастило, ћирилица.

ОЛИВЕРА ЈУРКОВИЋ Госпођици Милице Јанковић

/ – оловком са стране дописано: поводом хонорара од 2000 дин./

Уважена Госпођице,

Госпођа Др Агапова³⁴ примила је са великим задовољством и захвалношћу Ваше писмо и слику.

³⁴ Марија Илић Агапова је рођена у селу Пађене код Книна 1895. године. Похађала је Институт царице Марије на Цетињу, и реалну гимназију у Сплиту. Студирала је и докторирала на Правном факултету у Загребу 1923. Библиотекарством и музеологијом се бави

Ствар са Општином сасвим је ликвидирана. Писмо Културном одбору није потребно, јер се радило само о хонорару.

Уосталом, Ви сте тај хонорар већ иску-/2. полеђина/ пили.

Дозволите ми да Вас потсетим да Вам потпуно стојим на расположењу и Да ћу радо извршити сваки Ваш налог.

Са дубоким поштовањем,

Оливера Јурковић

Кошутњак,
15 јули 1937

2. ВИЗИТ-КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ

(димензије) у коверти, крснописом (ћирилица) адресирано:

Оливери Јурковић / дипломир. философу / Кошутњак

Текст на визит-карти:³⁵

Драга Госпођице, прочитала сам из Вашег „Венца“ своју причу³⁶ и – опростите! – учинила неке исправке мастилом заборављајући да књига

од 1929. године, као референт Општинске библиотеке у Београду. Библиотеком града Београда руководи од 1932 до 1941. Након ослобођења због непрекинутог рада током окупације, отпуштена је из службе, а 1947. пензионисана. У пензији се бавила преводњем са руског и италијанског језика. Била је активиста женског покрета и написала велики број радова о правима жена. Одликована је плакетом Градског музеја Београда 1965. Умрла је 1984. године у Београду. У њену част установљена је 2001. године награда „Марија Илић Агапова“ за изузетне доприносе у библиотекарству.

³⁵ Овај текст на визит-карти Оливера Јурковић је обележила под бр. 1 као, вероватно, први примљени документ писан руком Милице Јанковић (или почетак преписке) – прим. прир.

³⁶ Реч је о приповеци *Задаток о Вуку* објављеној у часопису „Венац“ из 1933. (XVIII, св. 9–10, стр. 629–641), која је са исправкама Милице Јанковић сачувана у заоставштини Оливере Јурковић. На страници 640. Оливера Јурковић оловком на дну маргине дописује: „Исправке је учинила г-ца М. Ј. у Кошутњаку 18. јула 1937. спремајући текст за збирку *Људи из скамије*. Међутим, ову причу, иако много квалитетнију од многих објављених у овој збирци, нажалост, не налазимо у споменутој књизи (плавог кола СКЗ, 1937), тако да она од тада није прештампавана и не налази се ни у једној Миличној збирци.

Венац: књижевни омладински лист (власник и уредник Јеремија Живановић); лист у коме је Милица Јанковић веома често објављивала и чији је један од најревноснијих сарадника била. У заоставштини Оливере Јурковић, налазе се 11 сачуваних прича Милице Јанковић објављених у овом часопису, у периоду од 1928 до 1933, као и једна (*Модел*) из *Јужног прегледа* (април, 1935, бр. 4). Важно је напоменути да се од тих приповедака, неке налазе објављене најчешће у збиркама *Међу зидовима* (1932) и *Људи из скамије* (1937), али да се неке не налазе ни у једној збирци Милице Јанковић, односно, потпуно су непознате (споменута

није моја. Хвала много и молим Вас учините добро да на најзгоднији начин добијем препис те приче.

/2. страна, полеђина/

Чини ми се да ће бити добра за збирку, а како је и доста дугачка, она друга неће ни бити потребна. Најлепша хвала и срдчан поздрав.

Ваша /штампано: МИЛИЦА ЈАНКОВИЋ/

Добићу од моје госпође цвеће за Г.ђу Агапов. Радујем се. Само кад мене не би сликали, све би добро било.

/на визит-карти, сем имена одштампано и: Београд/

Дописано руком Оливере Јурковић, оловком: „18. јули 1937“

3. ВИЗИТ-КАРТА ОЛИВЕРЕ ЈУРКОВИЋ (краснопис, писана ћирилица)
одштампано:

Оливера С. Јурковић

Dipl.stud.phil.

Београд- Кошутњак

На коверти (ћирилицом, плавим мастилом)

Госпођици / Милици Јанковић / лично

/На полеђини визит-карте следећи текст:/

Госпођици Јанковић, са изразима најдубљег поштовања и с молбом да се каткад сети Кошутњака, шаље /упућивање на предњу страницу/

/На коверити: госпођици Милици Јанковић, на полеђини коверте, оловком и руком Оливере Јурковић додато/: „30. авг. 1938, Кошутњак Уз букет георгина при поласку њеном³⁷ из К./ошутњака/.

4. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ³⁸

(адресирана на: Госпођица Оливера Јурковић

диплом. филозоф

Железничка колонија / Београд XII / Кошутњак (оловком О.Ј.: „лично узела“)

Задаћак о Вуку, Код великих, Салон, Наци у Паризу, Бајба, Сујројносџи), што, по својим вредностима, свакако заслужују, да се нађу у неком новом избору њеног приповедног опуса.

³⁷ Мисли се на летовање Милице Јанковић, која је напустила Кошутњак, 30. августа 1937. (боравила је у кући г-ђе Мирковић, ул. Матије Гупца 10).

³⁸ Ова дописна карта је у нумерацији Оливере Јурковић (оловком) обележена бројем 2

На полеђини текст вертикалан текст (ћирилица, црно мастило, краснопис):

Београд 9–IX 1937
Старине Новака 17

Драга Госпођице Јурковић,

Свршило се моје летовање и задовољ/на сам што више немам да се пребацујем с места на место. Ма да сам још од недеље кад смо се сликали била страховито нервозна због пута, ипак ми је жао што Вас на поласку нисам видела. Али смо чули Ваше: Срећан пут. Хвала. И за лепо цвеће из Ваше баште. Ви сте у сваком погледу fino девојче и изванредно пажљива и добра госпођица. Осећам да сам, као и свуда, у Кошутњаку много доброга пропустила. И сад греје сунце. Бојим се да сте ви оне пљускове и поплаве имали зато што сам ја летовала у Кошутњаку. Г-ђа Бајцар отишла у Врхлику. Пише ми скоро сваки дан, врло јој је лепо. И њен муж је поново одушевљен што је она крај њега. Шта је са нашим аматерским сликама! Јесу ли ипак успеле? Молим Вас, дођите, осим недеље, кад хоћете, Ви изузетно и пре подне; друге госте не волим пре подне, јер није згодно због посла у кући. Ако случајно не можете доћи, молим тачну адресу Вашу и Г-ђице Гине, да пошаљем своју нову књигу кад је добијем. Срдачно Вас поздравља

Милица Јанковић

5. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ (писана руком гђе Бајцар, латиница, црно мастило)³⁹

Адреса: Mademoiselle / Olivera Jurković / YWCA / Praha II, Žitná 8, Česloslovačka

Текст водоравно (латиница, црно мастило) оловком додато): 4. нов. 1937

Draga g-đice Jurković!

Beograd 1 novembra 1937

Opet igram ulogu sekretarice kod naše drage g-đice Milice Janković. Ona je bolesna i ovlastila mene da Vam zahvaljujem za lepu kartu iz zlatne Prahe. Prekjuče odnela sam na poštu dve njene knjige za Vas i za g-đu Hlapac-Djordjević⁴⁰,

³⁹ Обележена бр. 3 (О.Ј.)

⁴⁰ Јулка Хлапец-Ђорђевић рођена је 1882. године у Старом Бечеју. Највећи део живота провела је у Бечу и у Чешкој. Матурирала је у Љубљани, а докторирала филозофију у Бечу и тиме постала једна од првих жена, доктора наука из Србије. Говорила је више језика. Након удаје за чешког официра Здењка Хлапеца, преселила се у Праг, где је провела

koju moli da naj-najlepše pozdravite. /Mnogo/ joj je drago što ste se upoznale. Ona će g-di pisati čim bude mogla da joj se zahvali za njene divne knjige; a od svoje se snebiva, jer joj se čini suviše početnička iako je možda to kraj njene karijere. Samo Vas lepo moli da joj pošaljete ovako isto jasno adresu gospođinu. – Taj most iz zlatne Prahe čini joj se da ide otuda pa čak do Žel./ezničke/ Kolonije u Košutnjaku. Ona pita šta Vi sve tamo lepo radite i mnogo i srdačno Vas pozdravlja.

Sad i od mene najlepša hvala za Vaše ljubazne reči kao i za poslane slike. One su mogle i gore da ispadnu!

Kad Vas nema u Košutnjaku, vratila sam se u Beogradu tek pred nekoliko dana. Milo mi je vrlo što Vam se Vaša želja ispunila. Nadam se da ću imati za Božić priliku da održim svoje obećanje.

Sa najlepšim željama Vas srdačno pozdravlja

Vaša Anči /?/ Bajcar

6. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ

/Адреса: /лат. црно мастило/

Gospođica / Olivera Jurković / Praha II / Žitna 8 / Čehoslovačka

31. XII 1937 Београд

Старине Новака 17

/текст окомито, ћирилица, руком Милице Јанковић//

Драга Госпођице Јурковић,

Можда сте већ погодили да је узрок моме ћутању неки нов наступ болести. Иначе бих изгледала врло незахвална за онако лепо писмо и онако добре слике једног од највећих људи на свету. То ми је стојало и на срцу и на савести, али нисам могла; после бубрежне болести добила сам и једну страшну грипу, па нити сам могла да пишем, нити хтела да разносим бациле. А сад у једном одмору, свакако кратком, уграбила сам да напишем давно жељено писмо Г-ђи Хлапец-Ђорђевић и ову картицу Вама. Хвала много. И нека Вам је срећан и овај Божић ван куће. Знам да сте добри и вредни и желим Вам пре свега здравља, а у успех рада сам сигурна. Г-ђица Гина ми је љубазно захвалила за књигу. Г-ђа Бајцар је у своме стану, за недељу дана најзад јој долази и муж стално у Београд. Иначе се у последње време с мало људи виђам, пошто не примам посете због болести. Моја вечита зимска песма –

највећи део живота. Сем романа писала је и прве студије из феминизма. Роман: *Једно до-
шисивање* (1932); путописна проза *Осећања и ојачања* (1935); студије и есеји: *Судбина
жене, Криза сексуалне етике* (1930), *Студије и есеји о феминизму* I, II (1935, 1937). Имала
је две кћерке. Умрла је 1969. године у Прагу.

врло про-заична. Г-ђа Хлапец Вам је, како видим, изванредно и добро. Ради-те, уживајте, користите се лепим. Срдачно Вас поздравља и воли Милица Јанковић.

/дописано уздуж 1. стране/: Моја сестра Вас лепо поздравља. Поздра-вите Златни Праг.

1938.

7. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ

Адресирана на: M-elle Olivera Jurković / dipl.filos. / Praha II / Žitna 8
На pročељу дописне карте фотографија хотела на Авали (руком: при-мљено 16-II-38)
(окомито, црно мастило, ћирилица)

7. II 1938, Београд

Драга Госпођице,

Пре свега честитам Вам награду за најбољи успех за који сам на св. Саву⁴¹ чула на радију и која ме је тако обрадовала као да сте ми близак род. А одмах затим хвала за „Јутро“ и за оне лепе слике прашких улица које су дивне и зими и у пролеће. Ја сам већ била добила лист, мислила сам по на-редби Г-ђе Хлапец, док су то били други познаници, Словенци, који су ми послали. Молим Вас кажите Госпођи, кад је видите, да сам јој вр-ло захвална, и најлепше је поздравите. Кад будем способна да мало боље и мало више пишем, писаћу Госпођи писмо о томе. И Вас срдачно поздравља и цени Ваша

М. Јанковић

8. РАЗГЛЕДНИЦА ИЗ НИШКЕ БАЊЕ⁴²

Адресирана на: Госпођица / Оливера Јурковић / дипл. Философ / Бео-град – Кошутњак / Железничка колонија (ћирилица, црно мастило)

⁴¹ Дипломски рад Оливере Јурковић *Ћисци о кнезу Лазару у средњем веку* одбрањен на Филозофском факултету у Београду (Југословенска књижевност и српски језик са ста-рословенским), 1. јула 1937. награђен је Светосавском наградом из Фонда Милана Станића. (Б. Милековић-Вуковић, Библиографија др Оливере Младеновић (1914–1988) поводом сто-годишњице рођења, Гласник Етнографског института САНУ, Београд, 2014, стр. 282.

⁴² Руком О. Ј. /бр. 5/

19. VIII 1938 Нишка бања
 Вила „Деља“ /?/

Драга Госпођице,

Тек сада стигох да Вам се јавим и да Вам захвалим за све пажње и доброту из Прага. Још ми је Ђоровићева Милица⁴³ казала да сте дошли, али мене ово лечење много умара, а имала сам и посао, па сам пренебрегла многе пријатеље. Можда ћу остати до септембра. Ако долазите Вашој баби⁴⁴, потражите ме, да Вам вратим мали дуг. Ваша

М. Јанковић

9. ДОПИСНА КАРТА ОЛИВЕРЕ ЈУРКОВИЋ

Господин / Станислав Јурковић / жел. Саветник / Београд XII – Кошутњак / Рељковића 13

(ћирилица, плаво мастило)

Драги татице и мамице,

Јуче смо примили Вашу карту и данас се већ селимо, тј. бака је већ отишла а ја ћу вечерас. Знам да ће Вас највише радовати вест да сам се сјајно опоравила и да имам румене образе. Уосталом, видећете то и сами у понедељак (рецимо) увече.

Јутрос је стигла гђа Даринка са Г. Пером. Узели су собу преко пута бакине. Можете мислити колико је баки криво што баш данас одлази но боже! Чувајте лепо Микија⁴⁵ и Г-ђи Анки уз поздрав реците да ћу овде остати бар још месец дана.

До скорог виђења!

Љуби Вас и грли

Нишка Бања, 2. септ. 38

Оливера

/На полеђини рукопис Милице Јанковић, црним мастилом/:

Поштовање и најсрдачнији / поздрав Госпођи и Господину, мами и тати ове дивне ћерке

Милица Јанковић

⁴³ Милица Ђоровић, млађа ћерка др Владимира Ђоровића и Јелене Скерлић-Ђоровић.

⁴⁴ Баба Оливере Јурковић (Ана по мајци), живела је у Нишу у улици Браће Југовића.

⁴⁵ Кућни љубимац, мачак Мики, коме је Милица Јанковић посветила причу и поклонила Оливери Јурковић у априлу 1939. Чувана у рукописима уз ову пошту, први пут се објављује у додатку. /прим.прим./

10. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ⁴⁶

Адресирана на: Госпођици / Оливери Јурковић / дипломираном филозофу / XII Београд – Кошутњак / Железничка колонија / Сенковића 13

/На насловници дописне карте слика Манастира Љубостиње/

10-IX Нишка бања 1938

Драга Оливера, Ваша карта – видите како сам расејана, јер сам уморна! – дакле, Ваше писмо ме је много обрадовало у сваком погледу. Чини ми се да је мало Ваше среће, због близине, прешло и на мене. Осим историског догађаја у Мар. /?/ што би могло бити да је нешто моје среће прешло, не дај Боже, на Вас. Г. Вукадиновић је изванредно добар према мени. Хвала Вам за труд и увек тако лепу пажњу. Вашим добрим родитељима хвала и срдчан отпоздрав; они заиста могу бити срећни и у души поносни с Вама. Баш присебност је једна од Ваших многих врлина. Ви сте тиха снага. Весели сте као младост и сталожени као мудра зрелост. Шта је са Милицом и је ли се до Кошутњака чуло о прстену⁴⁷? Поздравила сам Г-ђу Петровић / која је питала за Вас. На пут нећу још да мислим, пошто, опет захваљујући Вама, имам најтачнија обавештења и најлепше наде. Нисте Ви криви што се ја лако замарам; напротив мени је жао што нисам могла још више лепих и корисних ствари да чујем од Вас. А шта сам све поред Вас видела! Воли Вас

Милица Јанковић

/Дописано вертикално дуж текста/:

Г-ђи Панајотовић дошла сестра и врло слатка сестричина, правник из Прага.

11. РАЗГЛЕДНИЦА ИЗ НИШКЕ БАЊЕ⁴⁸ МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ

Адресирана на: Госпођица / Оливера Јурковић / дипломирани филозоф / Београд XII
Железничка Колонија / Сенковића ул.

⁴⁶ Оливерином руком /бр.7/

⁴⁷ Реч је о веридби (прим. прир.)

⁴⁸ Руком О.Ј., бр. 8

20-IX 1938 Нишка Бања

Драга, добра Оливера,

Ма да су сви познаници отпутовали, Нишка Бања се ипак сећа Вас, а има некога и који се okreће нећете ли се појавити са Вашим /возом?/ и предложити какву лепу шетњу. Како сте и шта добро радите? Ја мислим да треба да мислим на повратак, али ми се не растаје са овом природом. Опет имам много познаника. Данас нарочито прилазе ми и непознати. Једна госпођа хоће да ме „обрати“ да би се Бог смиловао мојој грешној неверној души и учинио да оздравим. Напредујем.

/Са стране (вертикално) дописано/:

Ваше родитеље срдачно поздрављам. Здравом! Ваша М.Ј.

12. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ⁴⁹

Адресирана на: Госпођица / Оливера Јурковић / диплом. философ / Београд XII, Кошутњак, Сенковића – 13 / Железничка Колонија

/На прочељу дописнице: фотографија Врњачке Бање/

27-IX 1938 Нишка Бања

Драга Оливера, наш су се карте мимоишле, па зато сам уобразиала да сам Вам одговорила. Хвала господину / Вашем тати за труд око писма због мене, много хвала. Такође и Вама што сте се побринули за сваку ситницу. Ви добра девојчице. Ма да већ имам, не путничку грозницу, већ праву температуру, ипак сам што се пута тиче много спокојнија. Јер мој млађи ујак, Бора Павловић⁵⁰ – који мисли да познаје Вашег Г.тату – дошао је пре неколико дана и већ је ишао у Ниш и са Г. Шефом се разговарао о моме транспорту. Он ће ме испратити, а тамо ће ме моји дочекаати. Него друго опште узнемирење је и мене обузело. Дај Боже да Г. дипломати оправдају своје постојање⁵¹. Нишка Бања је још увек дивна; сад се зеленило нагло шара златом. 29.о.м. полазим. Довиђења после десетину дана – док кућу уредимо. Г-ђу и Г. Ваше родитеље најлепше поздравите, а Вас волим. Мил. Јанковић

⁴⁹ Руком О.Ј., бр. 9

⁵⁰ Бора Павловић, јунак приче Милице Јанковић *Ћасиоци*, иначе је рођени ујак Милене Павловић Барили (брат њене мајке, Данице Павловић).

⁵¹ Реч је о капитулантском, Минхенском споразуму, влада земаља Западне Европе са Хитлеровом фашистичком Немачком, где је управо Чехословачка била прва жртва: у септембру 1938. године, Чехословачка је морала Немачкој да уступи део своје територије, Судетску област, што је није спасило од окупације у марту 1939. године.

13. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ⁵²

Адресирана на: Госпођица / Оливера Јурковић / диплом. философ / Београд XII, Сенковића 13 / Кошутњак – Железничка колонија
 /дописано руком Оливере Јурковић: лично сам узела /-нечитко-/ јер још није отишла девојка на пошту/

/На прочељу дописнице фотографија: Београд – Студентски дом/

1-X 1938 Београд
 Старине Новака – 17

Драга Оливера, ево ме у Београду. Жива јесам, али здрава нисам, мада сам, захваљујући добром г. Ристићу, у полукупеу I класе одлично путовала и нимало нисам озебла. Из Н/ишке Б/ање/ донела сам за успомену кашаљ који ни овде неће да прође, те сам прибегла српском селтеру у врућем млеку. Грипа није, па ако није ни туберкулоза, онда је обичан назеб. Било је и много узбуђења око Чехословачког питања⁵³, а сад је страх пао, али је остала дубока туга. Да ли бисте хтели, ако буде угодно, да се упознате са сестричином Гђе Dr Панајотовића кад се буде враћала? Златна је и врло храбра. Хтеле су да иду да је морало бити рата.

Пошто нам није могућно да одмах молујемо кућу, волела бих што пре да Вас видим. Али ја имам кашаљ и кијавицу. Ни с ким се не рукујем. Ако сте склони томе, да причекамо још 6-7 дана. Ваше родитеље срдечно поздрављам, а Вас воли и много Вам захваљује,

М. Јанковић

/дописано са стране: Хтела бих да молим да ми помогнете да Г. Ристићу пошаљем своју књигу/⁵⁴

14. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ⁵⁵

Адресирано на: Госпођици / Оливери Јурковић / диплом. философу / Београд XII / Рељковићева 13 / Кошутњак – Железн. Колонија

/На прочељу дописнице фотографија: Хотел Москва. Београд/

⁵² Руком О.Ј : бр. 10

⁵³ Реч је о уступању чехословачке Судетске области, Немачкој.

⁵⁴ Вероватно је реч о тада најновијој књизи М. Јанковић, збирци приповедака *Људи из скамије* (СКЗ, 1937).

⁵⁵ Руком О.Ј.: бр. 11

7-X 1938 Београд

Драга мала Оливера,

Не знам да ли сте се преварили кад Вам се учинило да сте видели Г-ђу Др Панајотовића. Код мене није нико долазио, а рођаци које сам телефоном питала нису ништа о томе знали. И ја сам на Вас рачунала, да Г-ђу и Г-цу проведете по Београду и покажете им нашу љубав, Ви, кад не могу ја, а још више Ви што Вас познајем и по доброти и по енергичности и осећању за њим. Овако немоћна, ја сам многе лепе намере промашила, па вероватно и ту. А баш сам волела и да се вас две младе упознате. Доктор је мислио кад сам полазила да ће оне ако не буде мобилизације⁵⁶ остати још мало у Н./ишкој/Бањи.

Осим недеље, волела бих да Вас видим. Хоћете ли да ми пре доласка купите код Геце / Кона моју књигу Путем и Жута породица⁵⁷? Треба ми за бању. Молим Вас. / И волим вас. М. Јанк.

15. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ⁵⁸

Адресирана на: Госпођици / Оливери Јурковић / диплом.философу / Београд XII / Рељковићева 13 / Кошутњак – Железн.колонија

/На прочељу дописнице фотографија: Хотел Москва (Београд)/

19-X 1938 Београд

Драга Оливера,

Морам да Вам пишем да Вам изразим захвалност за оне дивне аквареле, за онај јединствени албум који ме је још више приближио месту које волим а у које никад нећу ићи. И још нешто ме нејасно мучи: да ли сам у ономе малом рукопису који сте однели добро написала пети падеж земље којој се обраћам. Све ми се чини да сам нешто погрешила. Ипак помишљај да бисте ми Ви то рекли. – Молим Вас име сликара који је радио албум. Сјајан је. Једва чекам да га покажем Г-ђи Вукановић⁵⁹. – Молим Вас да се због моје

⁵⁶ У ово време непосредна ратна опасност у Европи иницирала је и у Краљевини Југославији делимичну мобилизацију резервиста. Међутим, као што је познато, Други светски рат је почео годину дана касније, односно, 1. септембра 1939. нападом Хитлерове Немачке на Пољску, чији почетак Милица Јанковић није доживела.

⁵⁷ Реч је о књигама објављеним код чувеног издавача Геце Кона: збирци приповедака *Пућем* (1932) и књиге за децу (*Жуџа породица*, 1934).

⁵⁸ Руком О. Ј. : оловком бр. 12

⁵⁹ Вероватно је реч о сликарки Бети Вукановић.

ствари не умарате. Срдачан поздрав и поштовање Вашим роди-/наставак вертикално, дуж текста/: -тељима и Вама. Бојим се да Вас волим много. Ваша М. Ј.

1939

16. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ⁶⁰

Адресирано на: Госпођици / Оливери Јурковић / диплом. Философу / Београд XII / Кошутњак – Железн. Колонија / Рељковићева улица

/На прочељу дописнице фотографија: Београд, Франц. Посланство/

13-I 1939 Београд

Драга моја добра Оливера,

Не захвалих Вам, јер ме је рука јако болела. На Туциндан сам од Ане и њеног мужа добила (приватно) писмо, којим ми честитају Божић са комплиментима. Разумела сам да су добили „оно“ и да се досећају. Међутим на Бадњи дан стиже још једно писмо са захвалношћу; примили су дар од хумане руке. Божић је био диван и ја сам мислила да се сјајно проводите и санкате – док нисам измислила за шта да се бринем. (Немојте мислити да иначе у томе оскудевам). Кажите ми само: да нисте тада озебли, да се нисте преморили? И јесте ли сад здрави? Увек је код мене тако: кад мислим да учиним нешто добро, начиним неку компликацију или посао другима и јед себи. Са својим добрим родитељима примите најсрдачније жеље и будите ми срећни. Ваша М. Јанковић

/дописано вертикално са стране/: Много хвала! Без Вас не бих ништа учинила, а њима је то помоћ.

17. ДОПИСНА КАРТА МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ (писана руком гђе Бајцар)⁶¹

Адресирано (латиница, црно мастило): Mademoiselle Olivera Jurković / Beograd / Košutnjak / Reljkovićeva 13

/без датума: на поштанском жигу Нишка Бања, 24. 6. 1939/. На другом жигу /Београд, 26 VI 1939 – датум приспећа/

⁶⁰ Руком О. Ј. оловком: бр. 13

⁶¹ Руком О. Ј. Оловком: бр. 14

Draga gospodjice Jurković,

Sretno sam stigla u Nišku Banju i neobično mi se Banja dopada jer izgleda da je ljepša nego prošle godine. Samo bi bila još ljepša kada bi i Vi bili ovde pošto ja se vozim i sve se ogledaju neki ljepi dečki sa gitarom na ramenu videli prošlogodišnju polovinu gospojica, ali bila ljepa kada bi ta plava gospojica bila ovde onda bi bilo još i gospoda zadovoljni/ji/.

Srdačno Vas pozdravlja, takođe i Vaše roditelje,

Vaša Milica Janković

5. ОСТАЛА АРХИВА

Некролоџ Симе Пандуровића

У сачуваној архиви Оливере Јурковић, везаној за Милицу Јанковић, налази се и страница из Политике, од петка, 26. јула 1939. која објављује вест о смрти Милице Јанковић (са фотографијом, једином чешће репродукованом). Први чланак (*Смрт књижевнице Милице Јанковић*) потписује Сима Пандуровића, док је као додатак овом тексту објављен и преглед живота и рада Милице Јанковић, непотписаног аутора, под насловом *Осамнаесџ књиџа Милице Јанковић* (са мноштвом грешака у годинама издања, али и жанровском мешању њених књиџа). Најзад, сасвим у дну је дата кратка вест да је „Милица Јанковић преминула јуче у 10 часова пре подне у Нишкој Бањи“, чиме се прецизира датум њене смрти (25. јула 1939) и чиме се несумњиво исправљају неки до сада, нетачно навођени подаци о датуму смрти (27. јули). Такође, извештавајући да је њено тело пренето у Београд, наглашава се да ће „погреб бити обављен данас по подне у 17.30 часова“, на Новом гробљу, „са опелом у цркви Светог Николе“, што значи да је датум њене сахране био 26. јули 1939. године.

Текст Симе Пандуровића⁶², писан са пијететом и са фином опсервацијом, даје целокупан пресек и значај дела Милице Јанковић, неизбежно испреплетен са њеном трагичном животном судбином.

„Јавила се у нашем духовном животу својим „Истргнутим листовима из дневника једне девојке“ пре тридесет година. Скромно, ваљда плашљиво, под измишљеним именом Л. Михаиловић, у једној свесци тадашњег „Српског књижевног гласника“. Било је то доба када се у српској књижевности осетио истински полет, издизање из баналности, пречишћавање мотива, унутрашњи живот, једном речју. Ипак, у лепом броју талената који су се

⁶² Сима Пандуровић *Смрт књижевнице Милице Јанковић*, Политика, петак 26. јул 1939, стр. 7.

тада јављали, приповетке Милице Јанковић су одвојене неком посебном свежином утисака, срдечношћу тона; и примећене су у нашем књижевном стварању, као што би се изненада осетио мирис пољског цвећа у градској атмосфери вештачких парфема, прашине, уља и загушљивости.“

У наставку текста Сима Пандуровић истиче порекло њених инспирација, али и феномен стоицизма Милице Јанковић, који је у њеном уметничком бићу тако оштро и трагично супротстављен – где се непокретност тела, непрестано побеђивала стваралаштвом и духом који је умео да се (често) нашали на сопствени рачун, у тој неравноправној борби, све до њене смрти:

„На жалост, Милица Јанковић је имала само свој *унутрашњи* живот. Иначе, њени дани на земљи били су дуги, неизлечива болест, некретање, везаност за постељу, затвореност међу четири зида. Још пре неколико година говорила је да би могла прославити двадесетогодишњицу своје болести.

Али, она је оповргла теорију *mens sana*... Живот који би друге десет пута довео до самоубиства код ње је био плодна књижевна активност. Судбина која би у друге душе усадила мржњу и најцрњи песимизам у њеној души није могла угушити велику доброту, љубав према људима, шта више – ведрину. ... (цитирајући пасус из њених „Исповести“)“⁶³

Најзад, наводећи наслове њених дела, Сима Пандуровић закључује:

„Али, посветивши цео живот племенитим напорима да оствари добро међу људима, она оставља у свом делу нешто лепо и велико, за чим ће се увек, у тренуцима размишљања и гледања истине, моћи да зажали.

То је њен споменик.“

Уз ову страницу из Политике, Оливера Јурковић је сачувала и једну (штампану) причу Милице Јанковић *Наџао динар*, са оловком дописаном годином: 1939, што може значити да је прича ускоро објављена у рубрици *Полиџика доброј деци*, у знак сећања на књижевницу.

Вече Милице Јанковић и писмо Исидоре Секулић

Најзначајнији прилог у овом делу архиве Оливере Јурковић представља свакако оригинално писмо Исидоре Секулић. Наиме, непосредно по смрти Милице Јанковић, Удружење универзитетски образованих жена – секција Београд, где је, нема сумње и Оливера Јурковић била можда и њен иницијатор, јер је у њеној заоставштини остало и споменуто оригинално (до сада непознато) писмо Исидоре Секулић – покренута је идеја о организацији „Вечери Милице Јанковић“, на коју су позвани бројни угледни књижевници и људи од пера. Циљ вечери је био да се прикупе средства за изградњу споменика Милице Јанковић.

⁶³ Цитат: „О машто моја, о дивна природо, о идеали, да ли ћете ми позајмити снаге да издржим да поднесем – да победим живот – ради живота“...

Писмо Исидоре Секулић, упућено Одбору за приредбу ВЕЧЕРИ МИЛИЦИ ЈАНКОВИЋ (одржаној 4. децембра 1939), садржи извињење, што не може да присуствује вечери, али прилаже „100 динара“ за њен споменик. („Једно за другим, не могу ових дана да стојим где ми је дужност. Болест не допушта. Придружујем се, у духу, духу ове Вечери. Мислим на Милицу Јанковић, на њен живот и рад, и на резултате и fine трагове од тога живота и рада. Слава и хвала Милици Јанковић за дело и за живот, за мекоту душе њене и речи њене.“ У наставку писма, Исидора Секулић, међутим, своје физичко одуствовање надомешћује духовним присуствовањем и више него хуманим гестом – кроз иницијативу, да се „приступи сабирању новца за споменик Милици Јанковић у Кошутњаку, на месту где се освежавају и играју, певају и рецитују, сиромашна деца“, напомињући ако и „сада пропаднем“ (са предлогом), „молим да се мој прилог за споменик Милици у Кошутњаку, овде приложених 100 динара, преда у Ортопедско одељење Државне болнице, где лежи доста несрећне деце која, као и Милица, не могу на сунце и у Топчидер и Кошутњак.“⁶⁴

Ево и интегралне верзије писма Исидоре Секулић:

Одбору за приредбу ВЕЧЕРИ МИЛИЦЕ ЈАНКОВИЋ
4 децембра 1939

Једно за другим, не могу ових дана да стојим где ми је дужност. Болест не допушта. Придружујем се, у духу, духу ове Вечери. Мислим на Милицу Јанковић, на њен живот и рад, и на резултате и fine трагове од тога живота и рада. Слава / и хвала Милици Јанковић за дело и за живот, за мекоту душе њене и речи њене.

Предлажем да се приступи сабирању новца за споменик Милици Јанковић у Кошутњаку, на месту где се освежававају и играју, певају и рецитују, сиромашна деца. Ово не смета да се другом приликом постави споменик Милици Јанковић на другом месту. Ја сам неколико пута пропадала са предлогом: да се споменици песника и духовник ткача расеју по тишини божјој и природној, по дивном Топчидеру и Кошутњаку. Ако и сада пропаднем, молим да се мој прилог за споменик Милици у Кошутњаку, овде приложених 100 динара, преда у Ортопедско одељење Државне болнице, где лежи доста несрећне деце која, као и Милица, не могу на сунце и у Топчидер и Кошутњак.

Београд, 4 децембар 1939

С поштовањем

Исидора Секулић /својеручно/

⁶⁴ Можда је прилика да се ове речи и идеја Исидоре Секулић, реализује данас, 80 година од смрти Милице Јанковић.

Вече у част Милице Јанковић, одржано је на Коларчевом народном универзитету, 4. децембра 1939. и о томе су извештавали „Политика“, „Правда“ и „Време“ (5. децембра 1939). О детаљима те вечери сазнајемо захваљујући факсимилу плаката који је послала Нада Стевин-Новак⁶⁵ „Политици“ (17. септембра 1980), а Оливера Јурковић-Младеновић сачувала га у овој архиви. Уз заглавље организатора и датум одржавања, на плакату је наведен програм и учесници:

1. Уместо уводне речи
2. Даринка Стојановић: Личност Милице Јанковић
3. Паулина Албала: Дело Милице Јанковић
4. Деса Дугалић чита: Из збирке *Исјовесџи* /Одмор/
5. Љубица Марковић: Жена у делима М. Јанковић
6. Д. Максимовић чита: Из збирке *Међу зидовима*
7. Нада Новак: М. Јанковић као дечји пријатељ
8. Милица Маршићанин и Младен Марас изводе: *Зеци и миш*

Напоменуто је да улазнице коштају 10, 5, 3 и 2 динара. (факсимил плаката доноси се на крају овог рада). Није познато шта се десило са новцем прикупљеним за споменик Милице Јанковић, али се, судећи по новчаном учешћу Исидоре Секулић, радило с њене стране о искреном пијетету према личности Милице Јанковић јер је њен прилог био импозитна сума, у односу на симболичну цену улазница.

Непозната прича (у стиху) Милице Јанковић

Најзад, ексклузиван материјал представља и прича у рукопису Милице Јанковић, поклон Оливери Јурковић, како је написано на полеђини: априла 1939. године. Непотпуна (без насловне странице, на којој је могао бити само наслов приче – посвећен Оливериним мачку Микију), без странице 7 (укупно 8 нумерисаних листова формата 10,5x17cm), повезаних спајалицом и исписаних читким, калиграфским ћиричним рукописом Милице Јанковић, ова прича за децу функционише као заокружена целина и представља драгоцен рукописни прилог, јер је врло мало њених прича остало сачувано у рукопису.⁶⁶ Исписан и намењен као поклон „из срца“ Милице Јанковић својој младој пријатељици, овај текст приказује њен велики језички, вербални дар – да размишља у стиху док исписује реченице у прозном низу, са пуно љубави за предмет и оне којима причу посвећује. Никада раније објављивана, са датумом на полеђини (настанка или приспећа рукописа у Оливерин

⁶⁵ Нада Стевин-Новак, саветник Народне библиотеке Србије у пензији, Лоле Рибара 32, Београд

⁶⁶ Изузетак су још (незавршене) приче *Анка Анђелковићка* и *У Ажбеовом ашлеу*.

посед), а то је април 1939 – дакле, само четири месеца пре смрти Милице Јанковић – ова прича сведочи колика је гигантска снага духа боравила у свакојако ограниченом телу и трагичној судбини Милице Јанковић.

Доследна рима је видљива дуж читавог текста, што нам отвара могућност, да овај рукопис, сем што га доносимо у оригиналу (онако како је написан – на крају рада као прилог), дамо и у стихованој форми, што би ово остварење Милице Јанковић уврстило у веома модерну поемску форму (у дечијој књижевности) у данашњем смислу те речи

Например, оригинал рукописа изгледа овако

„Он није ни видео миша правога, осим Мауса Мике, имењака свога из „Политике“! Јер, тако ми вере, нема код госпођице Оливере тих ситних гадова ни у подруму, ни на тавану, ни испод подова. Кућа је ово нова и чиста од темеља до крова....

Ово је наш предлог (стиховане) форме рукописа Милице Јанковић, који се први пут објављује:

/МАЧАК МИКИ МИЈАУС/⁶⁷

Он није ни видео миша правога,
Осим Мауса Мике, имењака свога
Из Политике!
Јер, тако ми вере, нема код госпођице Оливере
Тих ситних гадова ни у подруму,
Ни на тавану, ни испод подова.
Кућа је ово нова и чиста од темеља
До крова.

Нити би Мики икада на кавез какав скочио и шчепао,
уплашену, или смртно препао какву птицу,
лепо заробљену певачицу.
То озбиљно тврди госпођица Оливера,
а она познаје Микија још кад је он био маче,
а она коврцаво плавокосо ђаче,
па су се заједно играли
и преко баште трчали.

Истина то није било баш тако давно,
али је главно
да се њој мора веровати,
јер она никад неће неистину казати
и не воли да се хвали иако мисли да је врло паметан

⁶⁷ Наш наслов уместо несачуване насловне странице

њен љубимац мали.
 А раније је веровала
 да је ова млада мачка
 њена жива играчка.
 (Заиста је Мики толико њених добрих особина попримао
 да је сасвим њен васпитаник постао).

Лане је канаринац Златан у суседству становао
 и љупко заносно по цео дан певао.
 Мики је желео да се са њим упозна,
 а госпођица Оливера је тврдила
 да ово маче цени добре певаче
 и да Мики зна шта се сме
 а шта се не сме,
 као сваки паметан човек и дете.

Птице познанице,
 уметнице и певачице,
 могу слободно по соби да лете,
 Мики их неће јурити
 ни покушати да их ухвати.
 Али га Златан ни погледом није хтео удостојити.
 Несрећник наш крилати преживљавао је тешку кризу:
 заљубио се у природу и мислио само
 како ће побећи у слободу.

Јер то је било у Кошутњаку
 близу једнога шумарка, или ако хоћете, парка.
 И побегао је. Победила је слобода и лепота.
 Али га је то стало живота.
 Нека грабљивица га је однела.
 Или га је каква туђа зла мачка појела.
 Јер и госпођица Оливера признаје
 да не може никакво јемство да даје
 чак ни за Микија ако би негде ван куће
 наишао на неку птицу коју не познаје.

Ако сте цепидлака,
 па питате зашто да се један мачак зове Мики,
 онда ћемо вас упутити госпођици Беби
 која је, то треба да знате,
 другарица госпођице Оливере и Микијева кума.
 То је опет једна плава лепа глава
 дубокога ума која ником допустила не би

да се меша у њена права.
 Она ће вам рећи:
 Ако имате боље име,
 мораћете и своје кумче стећи.

А где ћете наћи лепше од Микијевог имена?
 Сва су деца њиме одушевљена.
 Још треба да чујете
 да је та несташна девојчица крстила своје кумче
 још кад је била дете,
 када се звала само Беба,
 а сада је не смете ословити без речи госпођица.
 У једној кући гоје свињу и зову је Мики,
 иако би се пре могла звати Цики.
 У другој кући има два детета:
 мали и велики Мики. И шта то коме смета?
 Име је ствар кумовог, родитељског, старатељског,
 па и кумчетовог укуса и воље.
 А ми укуса имамо.
 Баш нас брига ако кажете да подражавамо.
 Ми мислимо да је лепо угледање боље
 од глупе оригиналности.
 Мики са филма се зове Мики Маус,
 а овај наш познаник Мики Мијаус.

Дакле, Мики Мијаус мишеве не лови и не хвата птице.
 Па чиме се онда храни?
 Да није вегетаријанац? О, не, Боже саклони!
 Млека и колача – то не брани.
 Али ће најрадије појести парче цигерице.
 Не тражи ни да се кува, ни да се пече.
 У цигерици има витамина!
 Чуо је да неко у кући тако рече.
 Пошто је он љубимац своје младе газдарице
 која није тврдица, можете мислити
 да му се чешће приређује та част – цигерица.
 Али све паметно, умерено, да се не угоји превише,
 већ да буде здрав, окретан и да дуго живи
 пристојно и сретно.

Тако га госпођица васпитава.
 И он је већ готово једна мудра глава.
 И леп је, то се разуме по себи.
 Ружног мачка људи ни волели ни мазили не би.

Госпођица Оливера му везује кравате
и купује огрлице и друге ситнице код Тате и Бате.
Па кад он какву лепу позитуру заузме,
она фотографски апарат узме и – цак!
Снимљен је Мики Мијаус, баш исто
као и његов колега Мики Маус.

Јуче госпођица Оливера купила цигерицу
и фино завијен пакет спустила на полицу
у кујни да стоји док дође време ручку.
А она узела једну књигу, села у собу за сто
и почела да чита...
Мики је љубоморан на те мртве тврде ствари
које не вреде ни колико једно јастуче,
а чини му се да она за њих више него за њега мари.
Покуша тихо да мауче:
– Зашто се данас не би могло ручати мало раније?

Он нервозно тумара по кући,
а она мирно седи и чита, чита....
Ни да га погледа, ни штогод да упита, баш је ни бриге није.
Одједном се зачу дрека, тужна, језива,
као да Микија неко хоће да убије, па на сав глас у помоћ дозива:
– Мијау! Јау! Мијау!
– Шта је то? – намршти се читачица,
па кад кукање не престаде,
затвори књигу, изиђе и зачуђено стаде.
У претсобљу пред кухињским вратима
стоји Мики Мијаус и мауче;
жали се н на нешто, моли и јауче. /6/
—

/Јер цигерицу је оборио...../ недостаје 7 страна/

Оборио, али је није појео,
Јер се одмах уплашио од тога што је учинио,
па је побегао и очајно стао да зове у помоћ
и да моли да му опросте.

Немојте да се смејете!
Мики Мијаус је имао много више савести
и свести него понеко дете.
Зато му је опроштено под условом дане буде заборављено.
Данас је госпођица Оливера
госпођици Беби испричала шта се догодило,

а Беба јој није веровала.
 Мислила је да се шали, или да претерује.
 Зашто да не верује?
 Та баш и треба да буде такав млади господин мачак
 којег је васпитавала госпођица Оливера
 а крстила госпођица Беба.

Ако ћете се са нама сложити,
 ми ћемо вам једну његову слику поклонити.

Милица Јанковић

26. април 1939.

4. ЗАКЉУЧАК. Пријатељство између Оливере Јурковић и Милице Јанковић, у трајању од непуне три године, резултирало је изузетно брижљиво сачуваном и богатом архивом, укупно најбогатијом у односу на оно што је из живота ове књижевнице до сада познато. Архива Оливере Јурковић (Младеновић) је тим драгоценија. Милица Јанковић, веома присутна књижевница у јавности између два светска рата, о којој су писали најугледнија имена, почев од Јована Скерлића у *Историји новије књижевности*, након смрти 1939. године и Другог светског рата, кроз низ деценија пала је готово у потпуни заборав. Нема сумње да је Оливера Јурковић у последње три године живота Милице Јанковић показала дубок и одан пијетет према књижевници, са трајним сећањем на њу у виду ове, брижљиво сређене и сачуване архиве. Осам деценија од смрти књижевнице, ова архива је искрсла као неочекивано богат и драгоцен прилог нашој расутој и још несистематизованој „култури сећања“ а поготово у области женског књижевног стваралаштва, где Милице Јанковић припада свакако видно место, а што смо захваљујући љубазности др Јелене Раковић, кћерке Оливере Јурковић-Младеновић, ово откриће у прилици и да објавимо.

ИЗВОРИ И ПРИЛОЗИ (ФАКСИМИЛИ ДОКУМЕНАТА)

1. Дописнице Милице Јанковић
2. Дневник Оливере Јурковић
3. Писмо Исидоре Секулић.
4. Плакат Вечери Милице Јанковић
5. Прича / поема Милице Јанковић /Мачак Мики/
6. Изабране фотографије

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- ЂОРЂЕВИЋ, Бојан М. Писма Милице Јанковић Светиславу Цвијановићу (из Архива САНУ). *Зборник Мајице српске за књижевност и језик* LXV/1 (2017): 241–273.
- МИЛЕНКОВИЋ-ВУКОВИЋ, Биљана. Библиографија др Оливере Младеновић (1914–1988) – поводом стогодишњице рођења. *Гласник Етнографског института САНУ* LXII/2 (2014).
- МЛАДЕНОВИЋ, Живомир. Белешка о писцу. *Лаза Косовић: животи и књижевна дела*. Београд: Чигоја, 2015, 641–645.
- ПАНДУРОВИЋ, Сима Смрт књижевнице Милице Јанковић. *Полијика* (петак 26. јул 1939): 7.
- РАКОЧЕВИЋ, Селена. Етнокоролошка делатност Оливере Младеновић. *Гласник Етнографског института САНУ* LXII/2 (2014).
- СКЕРЛИЋ ЂОРЂЕВИЋ, Јелена. *Животи међу људима*. Нови Сад: Академска књига, 2014.
- ТОМИЋ, Светлана. Преписка Милице Јанковић. *Књижевна историја* XLVI/153 (2014): 679–696.

Др Славица О. Гароња Радованац
 Филолошко-уметнички факултет
 Универзитет у Крагујевцу
 sgaronja@gmail.com